

عشایر خوزستان قبائل سگوند

بقلم آقای ستوان یکم مهندس قائم مقامی

آقای مدیر محترم مجله یادگار

بعد از عرض ارادت سطوریکه ذیلاً از نظر مبارک میگذرد یادداشت‌هایی است که ضمن مأموریت‌های متعدد که در منطقه خوزستان بمخلص محول شده است جمع آوری گردیده و مخلص در خلال مأموریتها سعی کرده است تماس و نزدیکی بیشتری با طوایف و قبائل مختلف حاصل کند تا بمقتضای ذوق شخصی در کیفیات زندگی و تقسیمات خانوادگی آنها بیشتر بتوان دقت و تعمق نمود و بدین ترتیب تاکنون مجموعه‌ای غیر مدون بالغ بر ششصد صفحه تهیه شده و در نظر است روزی این اوراق پراکنده استخوان بندی کتابی را بنام «عشایر خوزستان» تشکیل دهد - الحال يك فقره از اطلاعات مزبور را که مربوط بقبائل سگوند میباشد برای درج در آن مجله نفیس تقدیم میدارم و لازم است که باطلاع عالی برسانم شرح تقدیمی صرفاً مستند باقوال و اظهارات محلی است و بهیچوجه بستگی بکتاب و مطبوعات ندارد و غرض از این مطلب این بود که عقاید طوایف و اطلاعات و تاریخ آنها که سینه بسینه نقل شده جمع آوری و معلوم شود و البته قطعی است روزی صکه باید این اوراق بصورت کتاب یا مجموعه کامل درآید با یادداشت‌هایی از منابع کتبی و کتب مختلف فراهم شده و میشود ترکیب و تلفیق خواهد شد .

مخلص ستوان یکم مهندس قائم مقامی

تیره‌های متعددی که امروزه در خاک پهناور خوزستان سکونت دارند در اصل از طوایف مختلف کرد، لر، ترک و عرب بنیان گرفته اند و امروز بخودی خود قبائل معتبر و مهمی را تشکیل میدهند شماره این قبائل ینجاه میرسد و ما در هر شماره تا آنجا که در حوصله اوراق این مجله باشد یکی از آنها را معرفی خواهیم کرد .

اصل این طایفه چنانکه معروفست از اعراب خزاعل است که در صدر اسلام بایران و منطقه لرستان آمده اند. تاریخ و علت مهاجرت آنها هنوز بر نگارنده معلوم نیست اما این طایفه برور زمان تحت تأثیر محیط و طوایف گوه نشین لرستان در آمده است بنحوی که امروز میان آنها و دیگر قبائل لرستان اختلافی دیده نمی شود.

منطقه سکونت سکوندها از روز اول در قسمت جنوبی لرستان و نزدیک بغوزستان بوده که در دامنه های شمالی ارتفاعات کیرف و کلا از رشته ارتفاعات هشتاد پهلوی باشد و بعلت همین نزدیکی بهردو ناحیه (لرستان و خوزستان) قشلاق خود را در خوزستان و بیلاق خویش را در لرستان انتخاب کرده بودند.

تا آنجا که اطلاع داریم ریاست طایفه بزرگ سکوند با خانواده علی دوست خان نامی بوده و بعد از او هم بطور غیر متوالی سه نفر دیگر رامی شناسیم که ریاست طایفه را داشته اند و این سه تن خانجان، صفر خان و محمد حسنخان بوده اند. امروز هم تیره ای از طایفه سکوند هست که بنام علی دوست و مأخوذ از نام علی دوست خان میباشد.

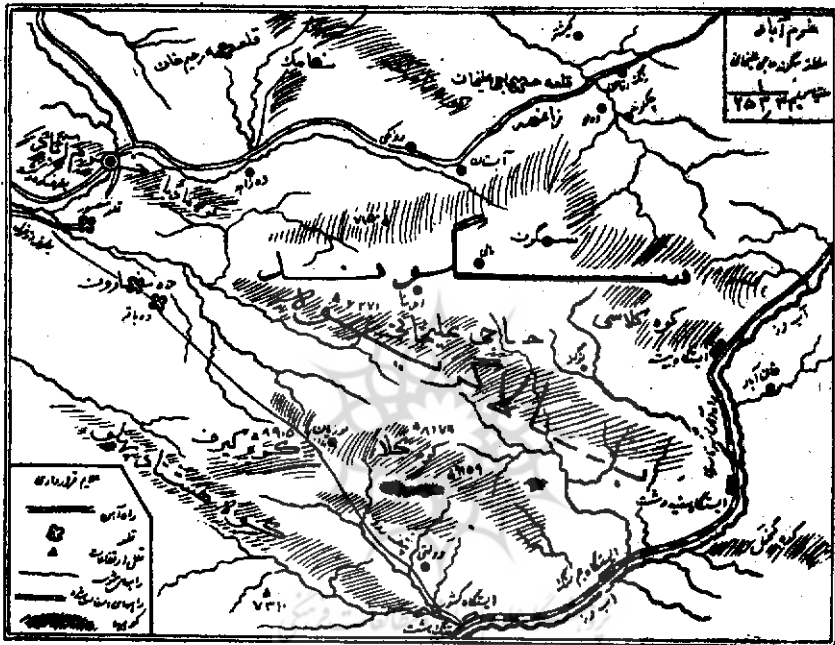
تا اوایل سلطنت محمد شاه قاجار (۱۲۵۰ - ۱۲۶۴ ق ۵۰) ریاست طایفه سکوند با خانواده علی دوستخان بود و آخرین کسی که از این تیره ریاست داشته محمد حسنخان مذکور در فوق بوده است، مقارن این اوقات تیره دیگری بنام مغنوا ۲ با در گذشتن حاجی خداداد رئیس آن و روی کار آمدن چهارپسرش که بایکدیگر متحد شده بودند قوتی گرفت.

پسران حاجی خداداد بمناسبت سوابق دشمنی که باسران طایفه ساکی از طوایف لرستان داشتند بر ضد طایفه مزبور با قبائل بهاروند، غلاوند، میر،

۱ - سکوند ها مرکب از دو قبیله جدا گانه می باشند که یکی در لرستان و دیگری در خوزستان سکونت دارد و بهین لحاظ هم ما عنوان مقاله خود را « قبایل سکوند » گذاردیم ولی در ضمن تشریح تاریخ آنها تا تاریخی که این دو قبیله از یکدیگر جدا نشده اند آنها را با لفظ طایفه یاد میکنیم.

۲ - بضم اول و فتح سوم.

جودکی و بایی که تحت الشعاع طایفه ساکی بودند و از ظلم و جور رؤسای آنها بشنگ آمده متحد شده حسینخان ساکی رئیس طایفه ساکی را بقتل رسانیدند. بعد از این توفیق اهمیت بیشتری نصیب تیره مغتوا شد و سران آن بر خانواده علی دوست هم تسلط یافتند. از آن تاریخ ریاست طایفه سگوند با ریاست

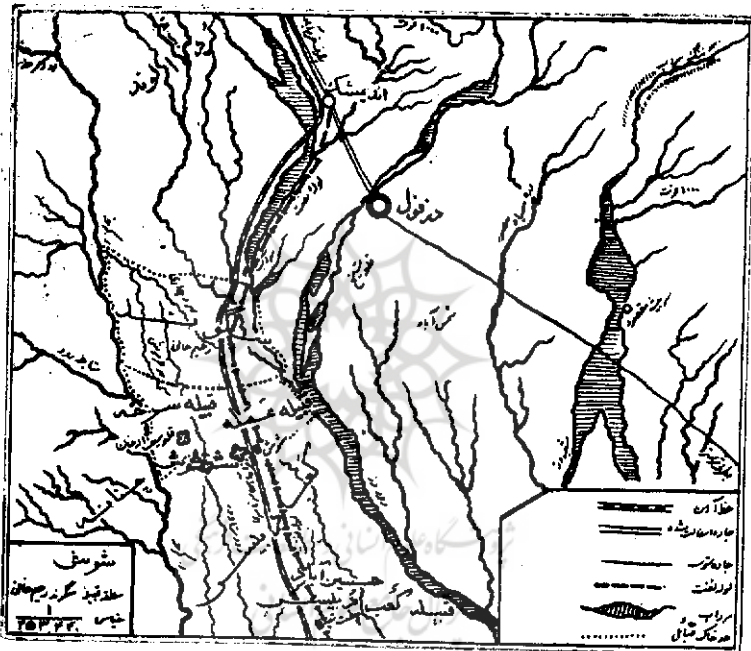
نقشه شماره ۱

طایفه مغتوا است. اما اتحاد پسران حاجی خداداد دیری نکشید. میان ایشان بر سر ریاست نفاق افتاد و چون چهار برادر از دومادر بودند، برادران بطنی بیکدیگر گرویدند و طایفه سگوند هم بالنتیجه دو قسمت شد: قسمت اول به حاجی علیخان و قسمت دوم برحیم خان و دو برادر دیگرش حیدر خان و مهدی خان رسید و همین دو قسمت است که امروزه بسگوند حاجی علیخان و سگوند رحیم خانی معروفست و تشکیل دو قبیله جداگانه را میدهند ولی تا سال ۱۳۰۸ شمسی هم هر دو قبیله باهم بوده اند.

در این سال رئیس قبیله سگوند رحیم خانی صادقخان نام داشت و او باغی شد

لیکن بعد از مقابله مستمری که باینروی نظامی نمود مغلوب و فراری گردید. چند ماهی متواری بود تا اینکه بدست یکنفر از اهالی سرخه که از قبایل شمالی خوزستان است بقتل رسید و قبیله او را دولت سر کوبی کرده بمنطقه شوش کوچانید امروز نیز در همانجا سکونت دارند.

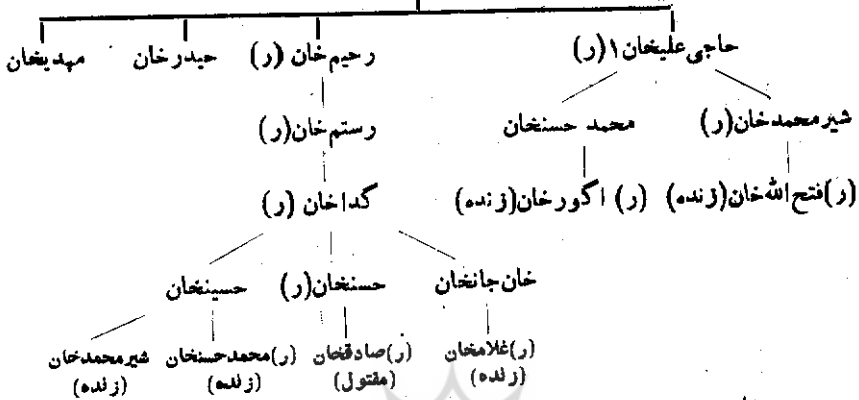
انتزاع قطعی و رسمی دو قبیله رحیم خانی و حاجی هلیغانی از این تاریخ است و قبیله اخیر دیگر بغوزستان نیامد حتی برای قشلاق در مواقع زمستان.

نقشه شماره ۲

بعد از کشته شدن صادقخان قبیله او بدست دو پسر عمویش غلامخان فرزند خان جان و محمد حسن خان پسر حسینخان افتاد و رؤسای امروزی همین دو نفرند. شرارتها و طغیانهای قبائل سکوند با این غائله خاتمه یافت و از این تاریخ بیعد قبیله سکوند رحیم خانی از دولتخواهان شد بقسمی که در اغلب اردو کشی های بر ضد اعراب چند صد نفر سوار از این قبیله در ضمن عناصر ستونهای نظامی بوده است و اعراب هم بیم و هراسی فراوان از سواران سکوند دارند.

شجره رؤسای امروزی قبائل سکوند :
 رؤسای امروزی دو قبیله سکوند از اولاد حاجی خداداد و تیره مختوا میباشد :
 حاجی خداداد

صفات :

افراد این قبائل چون پروریده آب و خاک لرستان و مردمانی کوهستانی میباشند بسیار رشید و متهور و نیرومند هستند ولی باید اذعان کرد که قبیله رحیم خانی طایفه مزبور بهمان اندازه که از مرکز لرستان دور است صفات و خصائل مردمان آن هم نسبت بمردمان داخلی لرستان ضعیفتر است و با اینحال رشید ترین و متهور ترین قبائل جلگه خوزستان همین قبیله است و نیز مردمان آن از صفات بارز راستی و درستی و مهمان نوازی که جلی قبائل لرستان میباشد بی بهره نیستند :

تقسیمات :

الف - قبیله رحیم خانی -

این قبیله از سال ۱۳۰۸ شمسی بعد در کرانه نهر خر موشی که از رود خانه کرخه منشعب میشود و قسمتی از منطقه شوش را مشروب میسازد (در اراضی واقع در شمال

۱ - نامهایی که یا قبل از آنها و یا بعد از آنها حرف (ر) گذارده شده در زمان خود

رئیس قبیله بوده و یا هستند .

غربی شوش، مجاور قبیله سرخه) سکونت دارد (مراجعه شود بنقشه شماره یک) قبیله رحیم خانی از ۲۲ تیره ترکیب میشود که ۱۰ تیره آن اصلاً سگونده هستند و ۱۲ تیره دیگر از طوایف و قبایل مختلف بدان ملحق شده اند و جمعاً بالغ بر ۷۰۰ خانوار میشوند ۲

اول - تیره های اصلی سگوند رحیم خانی:

۱- مختوا شامل ۲۰ خانوار (روسای امروزی سگوند از این تیره هستند و از این تیره در حدود پانزده خانوار هم در قبیله حاجی علی خانی می باشد)

۲- قلی	« ۸۰	۱- علی دوست	« ۵۰
۴- حاجی مشه	« ۵۰	۵- سگوند خرده	« ۳۰
۶- خداوردی	« ۲۰	۷- مهدی خانی	« ۲۰
۸- محمد	« ۲۰	۹- شه عینل	« ۱۵
۱۰- حاجی کلی	« ۱۵		

دوم - تیره های الحاقی سگوند:

۱- عین الوند	شامل ۱۰۰ خانوار
۲- کولی وند	« ۵۰
۳- نو کره مران	« ۴۰ (از نو کره مران ساکن لرستان)
۴- مال امیر	« ۳۰ (از اهالی قریه مال امیر بختیاری همان قریه اینده)
۵- چتال	« ۳۰ (امروز که از هفت لنگ هستند)
۶- لیوه	« ۳۰ (۷- سالاریها « ۳۰
۸- دلی	« ۳۰ (از تیره دلی های لرستان که مطربها و لوریها باشند.)
۹- کرد	« ۲۰ (از اتباع والی پشتکوهی)
۱۰- سلیورزی	« ۸

۱ - بفتح اول قبیله ایست از طوائف عرب که بعد از تجربه طایفه بنی لام عراق عرب بایران آمده اند و شرح آن در یکی از شماره های آینده خواهد آمد .
 ۲ - بیست خانوار از این تعداد از تیره های عرب و غیر لرمی باشد که از هر کدام یکی دو خانوار کرد سگوندها جمع شده اند .

۱۱. ساکی ، ، ۶ ، (از ساکیهای لرستان)

۱۲. رهنو ، ، ۶ ،

ب. قبیله سگونند حاجی علیخانانی .

این قبیله در معال آبستان ، زافه ، مامی ، ازنا و ده زاهد سکونت دارد و منطقه مسکونی آن در قسمت شرقی شهر خرم آباد بین رود خانه آبدز و ارتفاعات کیرف و کلا (از رشته کوههای هشتاد پهلوی) ، ناهک و ماد با واقع شده . رؤسای این قبیله فتح الله خان و اکو در خان هستند که پسر هموی یکدیگرند . (مراجعه شود بنقشه شماره ۲) این قبیله نیز مانند قبیله رحیم خانی از دو قسمت اصلی و العاقی تشکیل میشود و بالغ بر ۵۰۰ خانوار است و جزء طوایف لرستان محسوب میشوند .

اول - تیره های اصلی :

۱ - مختوا شامل ۱۵ خانوار تیره سران قبیله .

۲ - قلی ، ، ۱۵۰ ،

۳ - علی دوست ، ، ۲۵ ،

۴ - خدا وردی ، ، ۳۰ ،

این چهار تیره در قبیله رحیم خانی هم هستند .

۵ - زینل شامل ۲۵ خانوار از این تیره از قبیله رحیم خانی چیزی نیست .

در حدود بیست خانوار هم از دیگر تیره های اصلی سکوند بین این قبیله

است که از هر تیره ای یکی دو خانوار میباشد .

دوم - تیره های العاقی :

تیره های فرعی یا العاقی قبیله حاجی علیخانانی چهار است که ۲۶۰ خانوار

میباشد ولی بالغ بر ۱۰۰ خانوار هم از قبائل پراکنده و گمنام در این قبیله هستند .

۱ - پیامنی شامل ۱۰۰ خانوار

۲ - فقیر ، ، ۸۰ ،

۳ - چک مسی ، ، ۷۰ ،

۴ - شاکی ، ، ۱۰ ،

باید دانست که امروزه میان قبیله حاجی علیخانانی و قبیله رحیم خانی هیچ

ارتباطی نیست و هر یک از دو قبیله مزبور در منطقه مسکونی خود مستقلا اداره میشود .